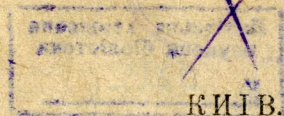

Через що Україна
мусіла
оділитися від Росії.

ЧЕРЕЗ ЩО УКРАЇНА МУСІЛА ОДДІЛИТИСЯ ВІД РОСІЇ.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Друкарня Р. К. Лубковського, Фундуклеївська, 19.
1919.

T3(24k)4/5

Львівська державна
наукова бібліотека

№ 5822

Через що Україна мусіла одділитися від Росії.

1654 року Україна увійшла в спілку з Московщиною. По Переяславській умові вони погодилися на тім, що Московщина не матиме права збирать для себе податки на Україні, не матиме права розпоряжатися тут ні людьми, ні землею. Все на Україні мав робить сам український народ на чолі з гетьманом. Та не так склалося, як писалося. Поволі Москва поодбирала в нас усі права, і одібрала в нашого народу землю й роздарувала її своїм панам та генералам, а народ у кріпачтво обернула.

Особливо багато нашої землі пограбувала цариця Катерина. Не дурно ото в пісні співають: „Катерино, вража мати, що ти наробила? Степ широкий, край веселий тай занастила“. Вона тільки одному своєму коханцеві Потьомкину оддала більше 150,000 десятин землі, одібраної від нашого народу. Самих тільки козацьких земель роздарувала вона московським панам більше 4½ мільйонів десятин. Тож тільки одна цариця. А скільки тих царів та цариць було? Скільки вже нашої землі роздарували своїм панам, про те один Бог відає. Коли 1861 р. кріпакам повернули волю, то всієї загарбаної землі не повернули.

Москва не тільки землю одібрала, а й звеліла податки на наш народ накласти. Скільки вона перебрала для себе грошинят, того й не перелічиш. Досить сказати, що за один тільки 1913 рік вона взяла з України прибутку до 700 мільйонів карбованців. З тих 700 мі-

лійонів вона тільки 383 мілійони витратила на Україну, а 317 забрала в свою кешеню. Це тільки за один рік 317 міліонів карбованців, а скільки ж то їх потонуло в московській кешені за всі 263 роки московського панування на Україні? Як би то ті всі гроші зібрати, то можна було б озолотити увесь народ на Україні. Що року Московщина забірала з України 46⁰/₀ всього прибутку, то б то з кожного карбовання 46 копійок. З кожного карбовання, взятого на Україні, Московщина тільки 54 копійки витрачала на Україну, а 46 копійок клала в свою кешеню. Та й ті 54 копійки Московщина витрачала не на чисто українські потреби, а на загальнодержавні. Так наприклад, що року витрачалося до 33½ мілійонів на військо, що стояло на Україні, яке обороняло не тільки Україну, а всю Росію. 10 мілійонів на губернаторів, справників і всяку поліцію; 4½ міл. на суди; 2½ міл. на духовенство; 7 міл. на залізниці; 5½ на пошту й телеграф; 5½ міл. на освіту та 11 міл. на поміч поміщикам, щоб не збанкрутували. Цікаво, що на всю Росію, окрім України, на поміч поміщиками видавали тільки 5 міліонів, а на самій Україні—11 міл. Наших панів Московщина особливо любила, бо вони помогали їй дурити наш народ. За те Московщина так щедро й платила їм.

Податки з України брали не так, як з Московщини. З одної квадратової верстви на Московщині брали що року податку 451 карб., а на Україні—по 1023 карб. Більше, ніж у двоє. З кожного чоловіка на Московщині брали в рік податку до 14 карб. і втратили на нього 14 карб., а з кожного українця брали 18 карб., а витрачали на нього тільки 8½ карб. Половину клали в свою кешеню, на московців. На наші гроші Московщина будувала в себе залізниці, заводи, фабрики, школи, бібліотеки, музеї і т. п., а нам давала лишь те, що з носа спадало.

Хоч і будували на Україні школи, музеї, бібліотеки та театри, так усе московські. Для нашого ж народу чужі. Важко було нашим людям у ті школи доступитися, а ще важче вчитися. Московські школи заводилися у нас навмисно для того, щоб народ наш не знав освіти, і був темним, бо на темних людях краще панам їздить. Тоді, як на Московщині було письменних людей до 48%, у нас ледве доходило до 18%. Важко було нашому народові вибиватися в люди щей через те, що скрізь на вищих посадах сиділо московське панство, яке не пропускало українців нікуди, хіба як вони зрікалися народу свого й змосковлювалися. Московщина увесь час насилала на Україну своїх розпорядителів, усяких „начальників“ і т. п., а вони тягли за собою цілі юрби своїх родичів та земляків. Куди було не поткнеться наш чоловік, скрізь йому нема місця. Все Москва засідала. Не було де нашому чоловікові заробітку знайти. По всіх державних установах, по всіх канцеляріях, по фабриках, по заводах, по залізницях і т. и, скрізь засідали місця найзжі руські. Навіть чорну роботу і то скрізь руські одбірали. Наш народ на своїй землі зіставався без заробітку.

У всякій справі на Україні Московщина дбала тільки про себе. Скажемо так: вигідніш було купувати сільсько-господарські машини у німців, бо німецькі машини були й дешевші й кращі, ніж московські. Це не на руку було московським заводчикам, і московське правительство накладало на заграничні машини таке мито, щоб вони обходились ще дорожче, ніж московське.

Так само й з хлібом. Нам вигідніш було продавати його за границю, ніж у Московщину. За границею краще платили. Але Москві теж треба було хліба. А дорого платить вона не хотіла. Для того накладала вона на границі на наш хліб таке високе мито, що

його не хотіли брать за границею. Вона й скуповувала його для себе по дешевій ціні. Але купувала вона його для себе не на харч, а для торгу. Купивши у нас по дешевій ціні хліб, вона продавала його за кордон по ціні дорогій. Таким чином Москва торгувала нашим хлібом і заробляла на кривавиці нашого селянства.

Всякі фабрики й заводи зручніш було будувати на Україні. Тут і сировий матеріял для них і вугілля і т. п. От же вироб всяких продуктів тут обходився б дешевше. Про те Московщина вперто будувала фабрики й заводи на Московщині, щоб дати заробіток своїм людям, а не нашим. Од того виробу заводські й фабричні обходились дорожче, бо з України везли на Московщину сировий матеріял і вугілля, а обробивши, везли продукти назад. Як би ж фабрики й заводи були на Україні, то не треба було б везтись ні туди, ні назад, і заводські виробу коштували б дешевше. Російське правительство навмисно допомагало капіталістам будувати фабрики й заводи в Росії і забороняло будувати їх, окрім сахарень та гуралень, на Україні. Російське правительство більше дбало про руський народ, ніж про український.

Так і у всякій справі на Україні Московщина завше пам'ятала, що своя сорочка ближче до тіла, і дбала не про нас, а про себе. З нас тільки копійочку драла та хлібець забірала. Кажуть, буцім то Україна повинна бути вкупі з Росією, бо Росії потрібен для прожиття наш хліб, а нам її мануфактура. Це неправда. Росія може обійтись без нашого хліба, а ми без її мануфактури.

На всій території України, в 9 губерніях (Київській, Волинській, Подільській, Чернігівській, Полтавській, Харківській, Катеринославській, Херсонській та Таврії) бувало в середньому урожаю жита, пшениці, вівса та ячменю один мільярд і сто тридцять два мільйони пудів (1.132.000.000). Дві третини цього хліба спо-

живало населення України; третю частину—**340 мільйонів пудів Україна вивозила** з своїх меж. Куди ж цей хліб вивозився? Просто з України вивозили наш хліб **за кордон**: вивозили коло 262 мільйонів пудів; куди ж дівалася решта хліба? Решта 78 мільйонів пудів вивозили в Росію. Але вся Росія вивозила хліба за кордон ще більше, ніж Україна: вона що річно вивозила більше як 588 мільйонів пудів. Виходить, що Росія вивозила не тільки свій хліб, але й той, що йшов до неї з України. Вона залишала у себе наше жито і пшеницю, а вивозила натомість свій овес, ячмінь та инше збіжа. Майже половину (44%) всього заграничного торгу хлібом, яким торгувала Росія, складав наш український хліб. **Росія торгувала за кордоном нашим хлібом.** Для себе, для свого населення Росія мала завше і може мати досить власного хліба. Центральні губернії, в котрих буває недостаток хліба, одержували його з губерній, поволжських (Саратівської, Самарської, Сібірської) та з Сібіру. А за кордон Росія вивозила наш український хліб, бо він ближче був до торгових городів, до портів. Поволжський та Сібірський хліб вивозити було далеко, і він коштував би далеко дорожче, ніж наш, бо далеко його везти. Коли зараз Росія не має хліба, або має його дуже мало, то подякувати за це вона му- сить безглуздому хозяйнуванню большевиків і тій горо- жанській війні, яку счинили большевики; ця горо- жанська війна одрізала Росію, її центральні губернії, від Поволжа та Сібіру і через те вони не мають хліба. Через те і нам треба боятись большевицького хозяй- нування, бо і ми можемо остатися без хліба.

Одже ми показали, що хліб наш потрібен Росії зовсім не для того, щоб давати нам мануфактуру, а тільки для того, щоб вивозити його за кордон, щоб торгувати ним і заробляє на тім. А тепер запитаймо себе, чи потрібен нам такий опікун, котрий торгував

би нашим хлібом? Чи не можемо ж ми самі ним торгувати, самі вивозити його за границю, в інші держави? На це питання може бути тільки одна відповідь: можемо торгувати самі без чужих опікунів, бо тоді і бариші від цього торгу достануться нам, а не московським купцям, котрі торгували нашим хлібом.

Ну, а мануфактура?—спитаєте ви. Все ж таки мануфактуру получали ми з Росії!—скажіть. Так, **де-яку** мануфактуру получали ми з Росії. Але ще більше йшла вона до нас з-за-границі, і не тільки мануфактура, але й галантерейні товари, і хімічні продукти, і лікарства, і машини. Всього цього і Росія не могла нам постачати, бо сама не мала, бо крім **де-якої** простої мануфактури і сама вона не має нічого. Все це Росія купувала за кордоном і перепродувала нам по дорожчій ціні. **Росія постачала нам те, що потрібно, з-за-кордону, вимінюючи це на наш—таки Український хліб.** Виходить, Росія все одно доставляла нам з-за границі те, чого сама не мала.

Московські фабрики виробляють багато ситцю, простого сукна, і т. ин. Такий самий крам виробляють і за кордоном значно дешевше. Але руське правительство, щоб не було конкуренції для московських купців та фабрикантів, не дозволяло привозити з інших держав, і таким чином **примушувала нас купувати такий крам у Москви, а тим часом за кордоном такий крам був дешевший, але російське правительство на ввез цього краму накладало таке високе мито (пошлін), що він ставав для нас дорожчим. Свою мануфактуру Росія давала нам дорожче, ніж ми могли б самі купити собі за кордоном.**

Отже, коли Україна буде самостійною державою, вона не дозволить нікому втручатись в наші справи. Через те ми зможемо одержувати все, що нам потрібно: мануфактуру, машини і таке инше, з-за кордону значно

дешевше, ніж одержували досі з Московщини, бо в наших інтересах буде цілком скасувати те мито, що досі його накладало на ті товари російське правительство.

Україна зовсім не заінтересована в Росії, в російській промисловості, в московській мануфактурі **бо може за свій хліб одержувати все з інших держав значно дешевше**. Ніж має хто другий торгувати нашим хлібом, заробляти на тім, купуючи замість нього крам та машини для нас, то краще нам самим все це робити.

Мало того, Україна не тільки може получить все, що їй треба, в інших державах (а не тільки в Росії),— **Україна може багато де-чого з краму і машин виробляти сама**.

Вона мусить будувати свої фабрики й заводи. Цим вона дасть заробіток своєму населенню і буде виробляти крам дешевший, ніж усякий привезений.

Чимало дерла з нас Росія. Та ми все терпіли. Думка була, що як скинемо парів та вирвемся на волю, то тоді вже зажевемо з Московщиною по братньому, вільно й рівно. Ми гадали, що після революції все зміниться, і український народ стане вільним, буде править сам собою, як схоче. Та не так склалося, як гадалося. За часи революції добре виявилось, що хто б у Петрограді не правив, а Україні все волі не дають. Все домагаються, щоб тільки слухали їх. На словах говорять про рівність та братерство, а на ділі гнуть, щоб сісти українському народові на шию. Коли всі рівні, то український народ мусить сам собою правити. А вони таки гнуть до того, щоб усім правив народ руський, з Петрограду з Москви, а наш народ, щоб тільки слухався його та догоджав йому. Щоб легше їздити нашим народом, московські царі здавна заборонили нашому народові вчитися рідною мовою. Вони знали, що наука рідною мовою найкраще просвіщає народ, а тому й не дозволяли її. Боялися, що по рід-

них книгах наш народ швидко дошпиртається про свої права. Боялися цього й нові правительства та все одвертали наш народ од рідної мови, од рідної книжки, глузували з них, „мужицькими“ обзивали, вигадували всякі дурниці. Наприклад, брехали буцім то замість, „Богородице Діво радуйся“ по українські треба казати „регочи Богородице“, замість „самохід поїхав до фотографії“—„самопер попер до мордописи“ і т. и. Всякі нісенітниці вигадували, аби одвернути народ од рідної мови, бо знали, що як почне він своєю мовою вчиться, то сам своєю головою буде правити собою і не дозволить нікому їздити на його шії.

Як Микола II, так і Керенський, так і Ленін би-лися й б'ються проміж собою тільки за те, щоб сісти зверху; б'ються за те, кому паном будуть над усіма народами колишньої Росії. Про те ніхто з них не подбав, щоб дати тим народам хоч будь який порядок, спокій, хліб, мануфактуру, залізо, ремінь і т. п.

Всі петроградські правительства—і Миколи II, і Керенського, і Леніна—тільки вмili панувати над нами, забірали все, що було готовенького (хліб, пашу, коней, худобу і т. п.), а народові нашому нічого не давали. Вони боролися тільки за свою владу і не мали часу навіть подумати про добро народові. Через те по всіх землях Росії склалося безладдя. „Пани б'ються, а в хлопів чуби тріщать“. Затріщали й наші чуби. Добре вони тріщали за мирного часу, а тут уже й казати нічого.

Тоді ото й надумалися наші виборні по всяких з'їздах люди, що пора нам уже видерти свої чуби з московських рук і, аби вони надалі дурно не тріщали, сказати собі й московцям раз на завше „ніякі петроградські правительства,—ні царські, ні тимчасові, ні народніх комісарів,—ладу нам не дають, добра не роблять, а тільки побиваються, кому з них сидить на

нашій шії. Так чого-ж нам поглядать на них? Нехай вони собі бьются, а наш народ нехай сам собою править, нехай має для того суверенні права, нехай буде сам собі пан і хозяїн. А для того він повинен одрізнитися від Росії й закласти свою власну державу, бо тільки „в своїй хаті, своя правда, і сила, і воля“.

Доки Україна була частиною Росії, доти петроградське правительство забірало з неї все, що хотіло (хліб, пашу, коней, худобу і т. п.) і або зовсім нічого не платило, або платило папіровими грішми. Скільки український народ не домагався, щоб йому за хліб привозили з Московщини мануфактуру, ремінь, залізо і т. и.—нічого з того не вийшло. Адже своя сорочка ближче до тіла, і московське правительство не силувало московських фабрикантів дати нашим людям мануфактуру. А хліб у нас не раз брали й силою.

Щоб надалі петроградське правительство не знищувало нашого краю, українське правительство, обране виборними від всяких з'їздів нашого народу, зажадало, щоб петроградське правительство платило за наш хліб хоч третину золотом, бо за паперові гроші важко що достать. Петроградське правительство після того зовсім перестало висилать на Україну гроші за хліб. На то місце вислало продовольчих диктаторів, яким звеліло силою одбierać у наших селян хліб.

Разом з тим, з Московщини сунула на Україну сила спекулянтів, які потайки скуповували наш хліб і вивозили в Московщину.

За час війни на Україні збилося сила російського війська. Вже під час революції, сюди прийшли ще й польські, чеські та інші полки. Воювать вони не воювали, а стояли дурно, проте хліб наш їли. Об'їдали нас і нищили, а народ наш не мав права вирядити їх на постої десь у глиб Росії. Петроградське правительство

не дозволяло, хоча з військового боку це можна було зробити.

Багато московських салдатів, що опинилися на Україні підчас війни, виписували сюди свої сім'ї. Вони мали на оці тут собі взяти земельний пайок, через те що в Росії земля бідна. І наш народ не мав права заборонити отой наїзд, хоча і бачив що самому землі не вистачить.

Війна нас геть змучила, виснажила. Увесь народ благав миру. Німці хтіли мириться, а російські делегати все щось крутили. Тоді ми послали в Берестя своїх делегатів, щоб замирилися з німцями. Але німці могли погодитися з нашими делегатами на добрих умовах тільки тоді, коли б ми були самостійними незалежними.

За час війни найбільше реквізіцій зроблено було на Україні. В нашого народу найбільше забрали хліба, папі, коней, худоби, возів і т. и. Через те українське правительство домагалось, щоб після миру все майно українського фронту зісталось на Україні для українського народу. А московці стали кричать, щоб його забрать в московщину, бо воно мовляв, куплено за спільні з ними гроші. Проте й забули, що і на північному фронті майно купувалось за спільні гроші. Забули, що серед тих спільних грошей найбільше українських, бо Україна що року найбільше давала прибутку в Російську казну.

Виходило, що без петроградського дозволу народ наш не мав права одібрати собі те, що йому належало, що в нього було забрано.

Мало того. Найбільше земель на Україні в руках руських поміщиків. Московські царі українську землю роздарували своїм панам. Чимало землі є й у руках польських поміщиків (на Поділля та на Волині). Руські й польські поміщики ніяк не приставали на те, щоб

оддати землю нашому народові. Коли вже доведеться віддавати землю, казали вони—то оддамо своєму народові, тоб-то: руському та польському. Таким чином, землі, які віками обливалися кров'ю і потом наших селян, при розділі мали одійти зайдам руським з Московщини та полякам з Польщі, що за час війни поназлазили на Україну. Руське правительство нічого проти того не мало, а наш нарід міг зістатися без землі. Землю, яка колись належала його прадідам, на якій він немало попрацював для заробітку черствого шматка хліба, на яку він чигав віками, у нього мали забрати з під носу і оддати зайдам руським та полякам.

Щоб цього не сталося, щоб не дати обдурити себе, народ наш почав сам правити собою через своїх виборних.

Під час війни Росія заборгувала силу грошей у союзників. Хтоб у Росії не правив—союзники свої гроші здеруть з неї. Ні капіталісти, ні соціалісти французькі не подарують Росії своїх грошей. Коли б Україна була часткою Росії, то на неї наклали б найбільші податки для виплати боргу. Коли за мирного часу з України брали податків у двоє—втрое більше, то на виплату боргів наклали б вдесятеро більше. А користи од війни Україні ніякої. Україна згодна заплатити ту частку боргів, яка пригадає на неї, але виплачувати за всю Росію—це занадто важко для українського народу. Український нароц не може на всіх працювати.

Петроградське правительство, побачивши, що український народ сам береться порядкувати своїм життям, послало на Україну своє військо, грабіжників та босяків, щоб не дати нашому народові згуртуватися. Військо те дурило наш народ всякими хорошими словами про рівенство і братерство, а тим часом грабило й убивало наших людей, розстрілювало їх без усякої

вини, аби тільки народ наш не згуртувався і не дізнався правди, та забірало з України хліб, цукор і все, що тільки можна було забрати.

Все це й примусило нас одрізнитися від Росії. Побачили наші виборні люди, що руські більшовики так само нищать наш народ, як нищили його й царі, ще гірше граблять, ніж ті грабили, а про розстріли й говорити вже нема чого, тай поклали одрізнитися від Росії.

От же ми одрізнилися від Росії для того:

1) щоб надалі всі податки, які складатиме український народ, витрачалися тільки по його волі і не йшли Бог зна куди, а тільки на його потреби;

2) щоб ті величезні простори земель, які розхпали в нашого народу московські пани, повернути тільки народові України, щоб тут без волі нашого народу не робили колонізації інші народи Росії;

3) щоб народ наш мав змогу вільно торгувати зо всіма своїми сусідами так, як вигідніше для нього, а не для Московщини, щоб він не платив Московщині мита за спасибі;

4) щоб мав право будувать собі фабрики й заводи в себе, де захоче, аби було де заробить нашому людові;

5) щоб освічувати свій нарід рідною мовою по його волі, аби ніхто його не задурював і не крутив на його ж шкоду;

6) щоб народ наш не страждав од того, що в Петрограді чубляться між собою всякі московські партії;

7) щоб ніхто не мав права без нашого дозволу тягти з України все, що забажається Московщині;

8) щоб поставить на кордонах своїх людей, які б перевіряли, скільки вагонів хліба йде на Московщину і скільки вона повинна привезти нам за те мануфактури, ременю і т. и.; коли не буде давать взамін хліба

мануфактури, то не давать їй хліба, а направить його тим сусідам, які дадуть нам за нього все, що треба;

9) щоб не допустити на Україну московських спекулянтів, які потайки вивозили наш хліб і нічого взамін не привозили;

10) щоб не допустити наїзду на Україну за земельним пайком тих, хто не виріс і не жив на Україні раніше;

11) щоб забрати для нашого народу все те добро, яке зісталося на Українському фронті після війни, бо більшість його здобуто на кошти українського люду;

12) щоб своєю волею вирядити з України непотрібне їй чуже військо (польське, чеське, московське і т. и.), яке тільки дурно об'їдало наш народ;

13) щоб мати право самостійно зговоритися з усіма державами, як рівний з рівним, вільний з вільним про ті умови, на яких ми хочемо замиритися;

і 14) щоб народ наш став сам собі і паном і хазяїном і правив сам собою по своїй волі.

От через це все й мусіла Україна оповістити себе самостійною, незалежною ні від кого. Коли Росії не на руку наше відділення, то ніхто їй не забороняє пристати до нас. Ми більше 250 років були у спільці з нею, все слухали, що говорилося в Москві та Петербурзі. А тепер нехай вони нас трохи послухають. Чим наш народ гірший за руських? Нічим. То чому ж неодмінно він мусить слухатися руських? Нехай же трохи й руські послухають його. Може од цього якраз краще буде для обох народів.

Ми слухалися руських 250 років і ніякого від нього добра не було. Нехай же тепер руські послухаються трохи нашого народу. Може як раз на добро всім вийде.

Ми ж повинні раз назавше запам'ятати, що тільки в своїй хаті,—„своя правда і сила і воля“.

248 / 1956
28.06.1956

Р 5822

Краще в своїй халупі, ніж в чужій палаті. І вав сірко в приймах тай хвоста позбувся. А в хаті кожен сам собі пан і господарь.

Через це саме наш народ, аби бути самому паном і господарем, мусів одділитися від Росії в ому республіку, вийти жити в свою власну хату. В стях добре, а дома ще краще.

Що то за господарь, який власної хати не м

86253

№ 5822

Через що Україна
мусіла
оділитися від Росії.